ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор Національного університету
«Одеська юридична академія»

Олег ТОДОЩАК

«10» жовтня 2024 року

ВИСНОВОК

Національного університету «Одеська юридична академія» щодо дисертації Скоковської Яни Петрівни на тему: «Касаційний розгляд кримінальних проваджень», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» № 3 від 04 листопада 2021 року

Витяг
з протоколу засідання фахового семінару кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія»
№ 4 від 07 жовтня 2024 року

Присутні:

Завідувач кафедри кримінального процесу, д. ю. н., професор Торбас О. О.;
професор кафедри кримінального процесу, д.ю.н., професор Аленін Ю. П;
професор кафедри кримінального процесу, д.ю.н., професор Дрьомін В. М.;
професор кафедри кримінального процесу та криміналістики Київського університету інтелектуальної власності та права, професор кафедри кримінального процесу (за сумісництвом), д.ю.н., професор Ковальчук С. О. – ***науковий керівник***;
професор кафедри кримінального процесу, д.ю.н., доцент Ракіпова І. В.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Стоянов М. М.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Волошина В. К.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Пожар В. Г.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Гуртієва Л. М.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Мурзановська А. В.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Смирнов М. І.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Федчун Н. О.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Підгородинська А. В.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Мельничук Т. В.;

доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Мандриченко Ж. В.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Дикий О. В.,
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Цитряк В. Я.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н. Степаненко А. С.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н. Завтур В. А.;
старший викладач кафедри, доктор філософії в галузі права Сидорчук В. В.
асистент кафедри Лукащук К.Р.

З присутніх науково-педагогічних працівників кафедри 5 докторів юридичних наук та 16 співробітників кафедри (доценти кафедри кримінального процесу, кандидати юридичних наук і доктори філософії) – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження Скоковської Яни Петрівни на тему: «Касаційний розгляд кримінальних проваджень», поданого на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо рекомендації до разового публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь здобувачки ступеня вищої освіти доктора філософії Скоковської Я. П. на тему: «Касаційний розгляд кримінальних проваджень», поданої на здобуття вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доповідачка обґрунтувала актуальність обраної теми, визначила мету, завдання, методологію дисертаційного дослідження, охарактеризувала його об'єкт та предмет, виклала науково-практичну значимість роботи, надала відомості щодо впровадження результатів дослідження.

Обґрунтовуючи вибір дисертаційного дослідження, здобувачка зазначає, що однією із конституційних засад кримінального судочинства є забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення (п. 8 ч. 1 ст. 129 Конституції України). Вказана норма ґрунтується на міжнародних стандартах прав людини, з урахуванням яких кожен, чиї права та свободи, визнані в Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження (ст. 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р.). Кожен, кого суд визнав винним у вчиненні кримінального правопорушення, має право на перегляд судом вищої інстанції факту визнання його винним або винесеного йому вироку. Здійснення цього права, включаючи підстави, на яких воно може бути здійснене, регулюється законом (ч. 1 ст. 2 Протоколу № 7 від 22.11.1984 р. до Конвенції).

У Кримінальному процесуальному кодексі України забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення, на відміну від Конституції України, не віднесено до числа засад кримінального провадження, водночас, детально врегульовано підстави і порядок судового провадження з перегляду судових рішень, у тому числі касаційного перегляду. На підставі Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 р. № 2147-VIII правове регулювання порядку касаційного розгляду кримінальних проваджень зазнало істотних змін, які потребують наукового аналізу.

Зазначено, що до дослідження проблематики касаційного розгляду кримінальних проваджень зверталися Ю. П. Аленін, Н. Р. Бобечко, Н. В. Глинська, І. В. Гловюк, А. М. Євмін, О. В. Капліна, Л. М. Лобойко, В. Т. Маляренко, В. І. Маринів, В. О. Попелюшко, М. І. Сірий, В. І. Теремецький, О. Г. Шило та інші українські та зарубіжні вчені.

Комплексним дослідженням зазначеної проблематики є дисертація Н. Р. Бобечка на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук на тему: «Апеляційне та касаційне провадження у кримінальному судочинстві України» (м. Львів, 2016 р.), присвячена формуванню системної концепції апеляційного та касаційного проваджень як основних форм судового контролю у кримінальному судочинстві України і виробленню пропозицій щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства України та практики його застосування у цьому напрямі.

Проте, зазначена дисертація, як і переважна більшість наукових розробок проводилася вченими до внесення Законом України від 03.10.2017 р. № 2147-VIII змін до КПК. Поряд із цим, значна частина теоретичних і практичних аспектів проблематики касаційного розгляду кримінальних проваджень залишається недостатньо дослідженою. Зокрема, це стосується підстав і порядку передачі кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду, особливостей розгляду кримінальних проваджень ВП ВС, особливостей доказування під час касаційного розгляду, в тому числі оцінки доказів судом касаційної інстанції, підстав і порядку здійснення письмового касаційного провадження тощо.

Метою дисертаційного дослідження є побудова цілісної концепції касаційного розгляду кримінальних проваджень і розробка науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на вдосконалення КПК у частині врегулювання цього етапу кримінального провадження.

Для досягнення цієї мети у дисертації вирішувалися такі завдання:

– визначити поняття касаційного розгляду та встановити його місце у структурі стадії провадження в суді касаційної інстанції;

– дослідити зарубіжний досвід нормативного врегулювання касаційного розгляду кримінальних проваджень і визначити напрями його врахування у вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві;

– охарактеризувати касаційний розгляд кримінальних проваджень у контексті європейських стандартів справедливого правосуддя;

– визначити особливості підготовки касаційного розгляду кримінальних проваджень;

– дослідити порядок касаційного розгляду кримінальних проваджень;

– охарактеризувати підстави і порядок передачі кримінального провадження на розгляд палати, ОП, ВП ВС;

– розкрити механізм ухвалення судового рішення за результатами касаційного розгляду;

– визначити межі перегляду судом касаційної інстанції та висвітлити повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги;

– розкрити вимоги до структури і змісту судових рішень суду касаційної інстанції;

– розробити науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на вдосконалення КПК у частині врегулювання касаційного розгляду кримінальних проваджень.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають у процесі касаційного розгляду кримінальних проваджень.

Предметом дослідження є касаційний розгляд кримінальних проваджень.

Дисертація ґрунтується на комплексному застосуванні загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, систему яких обрано з урахуванням мети і завдань дослідження, його об'єкта та предмета. За допомогою діалектичного методу встановлено наявність невід'ємного зв'язку норм КПК, які регламентують касаційний розгляд кримінальних проваджень, і сформованих на їх основі доктринальних підходів із практикою правозастосування на цьому етапі кримінального провадження (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2). Порівняльно-правовий метод дозволив зіставити стан правового регулювання касаційного розгляду кримінальних проваджень у кримінальному процесуальному законодавстві України і деяких зарубіжних країн та встановити можливість урахування позитивного досвіду в процесі подальшого вдосконалення КПК (підрозділ 1.2). Застосування структурно-функціонального методу забезпечило виокремлення етапів касаційного розгляду кримінальних проваджень і визначення змісту кожного з них (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2). За допомогою формально-юридичного методу сформульовано визначення понять «касаційний розгляд», «межі перегляду судом касаційної інстанції» тощо, авторське визначення яких наводиться у дисертації (підрозділи 1.1, 2.2, 3.1). Метод статистичного аналізу використовувався під час дослідження судової практики як частини емпіричної бази дисертації (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2). Соціолого-правовий метод застосовувався в ході проведення анкетування практичних працівників та аналізу його результатів (підрозділ 2.1, 2.2, 2.3, 3.1). Із використанням методу теоретико-правового моделювання обґрунтовано пропозиції, спрямовані на

вдосконалення КПК у частині правового регулювання касаційного розгляду кримінальних проваджень (підрозділ 1.1, 2.1, 2.2, 2.1, 2.4, 3.1, 3.2).

Нормативну основу дисертації становлять: Конституція України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, акти кримінального та кримінального процесуального законодавства України і деяких зарубіжних держав.

Теоретичну основу дослідження складають наукові праці українських і зарубіжних вчених у галузі загальнотеоретичної юриспруденції, філософії, логіки, кримінального та кримінального процесуального права.

Емпіричну базу дослідження становлять: рішення Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України, узагальнення судової практики і рішення ВС (у цілому в дослідженні використано близько 200 судових рішень), матеріали кримінальних проваджень, результати анкетування суддів ВС, прокурорів, адвокатів і науково-педагогічних працівників.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших в українській науці кримінального процесуального права комплексним дослідженням теоретичних і практичних аспектів проблематики касаційного розгляду кримінальних проваджень.

За результатами проведеного дослідження сформульовані такі найбільш важливі положення, що містять наукову новизну:

уперше:

із урахуванням компаративного аналізу запропоновано запровадити додаткові фільтри для касаційного оскарження, а саме: 1) обмеження перегляду в касаційному порядку судових рішень, ухвалених у кримінальних провадженнях щодо кримінальних проступків та нетяжких кримінальних правопорушень; 2) можливість оскарження судових рішень лише з підстав, з яких вони були предметом перегляду суду апеляційної інстанції;

на підставі узагальнення практики ЄСПЛ визначено систему стандартів справедливого правосуддя, яким повинен відповідати касаційний розгляд кримінальних проваджень, а саме: розгляд справи безстороннім судом, встановленим законом; право на публічний розгляд справи (гласність та відкритість судового розгляду); право особи на доступ до правосуддя в контексті права на оскарження судових рішень; рівність сторін; право на ефективний засіб захисту; дотримання розумних строків розгляду провадження тощо;

доведено, що практика ККС ВС стосовно прийняття заперечень на касаційну скаргу незалежно від того, чи відповідають вони вимогам ст. 431 КПК і чи подані у строк, визначений суддею-доповідачем, нівелює положення закону про обов'язковість виконання дискреційних повноважень судді-доповідача на встановлення строку на подання заперечень, на підставі чого запропоновано нормативно передбачити заборону розгляду заперечень на касаційну скаргу, які не відповідають вимогам частин 2 – 4 ст. 431 КПК або надійшли після початку касаційного розгляду;

виокремлено ознаки відкладення касаційного розгляду (наявність строкового характеру; можливість застосування як за ініціативою суду, так і за клопотанням учасників процесу; застосування як на прямо передбачених кримінальним процесуальним законодавством підставах, так і з інших підстав; відсутність правових підстав для продовження касаційного розгляду в цьому судовому засіданні) та з їх урахуванням здійснено відмежування відкладення касаційного розгляду від оголошення перерви в судовому засіданні;

запропоновано здійснювати класифікацію окремих думок на три види: 1) абсолютно розбіжна окрема думка, яка має місце у разі, якщо суддя взагалі не погоджується з прийнятим судовим рішенням і відстоює протилежну позицію; 2) частково розбіжна окрема думка, яка викладається в разі, якщо суддя частково не погоджується з прийнятим судовим рішенням, наприклад, вважає, що оскаржуване судове рішення підлягає скасуванню, однак не з тих підстав, які зазначені в ньому; 3) збіжна або співпадаюча окрема думка, яка викладається в разі, якщо суддя погоджується з прийнятим рішенням і підставами для його прийняття, однак вважає, що постанову / ухвалу суду необхідно було викласти в інший спосіб або доповнити іншими положеннями;

удосконалено:

визначення поняття «провадження в суді касаційної інстанції», під яким запропоновано розуміти необов'язкову стадію кримінального провадження, яка є наслідком реалізації окремими його учасниками права на касаційне оскарження та в якій судом касаційної інстанції перевіряється дотримання судами попередніх інстанцій вимог щодо законності, обґрунтованості та вмотивованості судових рішень, що набрали законної сили;

дефініцію поняття «касаційний розгляд», під яким розуміється низка послідовних дій, що не можуть бути відокремлені одна від одної та, відповідно, мають бути вчинені в їх логічній послідовності, єдності, оскільки пропущення однієї із них або зміна послідовності їх вчинення в подальшому може сприяти виникненню сумніву у законності й об'єктивності прийнятого судом касаційної інстанції рішення;

теоретичне розуміння підстав письмового касаційного розгляду, зокрема, запропоновано надати суду касаційної інстанції право за власною ініціативою вирішувати питання про проведення письмового касаційного розгляду в разі, коли участь сторін не є обов'язковою та суд не вбачає підстав для виклику тих або інших учасників провадження;

вимоги до змісту судових рішень суду касаційної інстанції за рахунок визначення кола випадків, за яких існує доцільність посилання в них на практику ЄСПЛ;

набуло подальшого розвитку:

структурування стадії провадження в суді касаційної інстанції за рахунок виокремлення в ній за критерієм змісту процесуальної діяльності суду двох етапів: касаційного оскарження та касаційного розгляду;

класифікація етапів касаційного розгляду шляхом виокремлення в ньому трьох частин: 1) підготовки касаційного розгляду; 2) безпосереднього касаційного розгляду; 3) ухвалення судового рішення;

теоретичні підходи до визначення особливостей використання наукових висновків НКР у судових рішеннях ККС ВС, зокрема обґрунтовано, що такі особливості зумовлені: 1) рекомендаційним характером цих висновків; 2) самостійним вирішенням судом (суддею, колегією суддів тощо) питання, чи звертатися з відповідним запитом до НКР; 3) відсутністю обов'язку суду посилатися на висновок НКР у судовому рішенні; 4) відсутністю обов'язку суду спростувати позицію, викладену в науковому висновку, яка є відмінною від правового висновку ККС ВС.

Після завершення доповіді Скоковській Я. П присутніми поставлені такі запитання:

Завідувач кафедри кримінального процесу, д.ю.н., професор Торбас О. О. запитав, як дисертантка, з огляду на предмет дослідження, в тому числі і в частині визначення меж касаційного розгляду та виключних випадках можливості виходу за такі межі, якщо цим не погіршується становище засудженого, ставиться до окремої думки судді ККС ВС про те, що суду не бажано виходити за межі апеляційної або касаційної скарги, якщо з такою скаргою звернувся прокурор і якщо існує необхідність перекваліфікувати правопорушення на менш суворе? Адже, як зазначив суддя ККС ВС, «ухвалюючи таке рішення, суд явно порушив принцип змагальності сторін, оскільки замість об'єктивності та неупередженості перебрав на себе функцію захисту… На моє переконання, такі дії суду є неприпустимими, якщо сторона обвинувачення у скарзі ставить питання про погіршення становища обвинуваченого, а сторона захисту не оскаржує судового рішення. Протилежне рішення судів апеляційної та касаційної інстанції є таким, що не відповідає принципу верховенства права, оскільки є явно несправедливим».

Скоковська Я. П. відповіла, що відповідно до глави 2 КПК загальними засадами кримінального провадження, зокрема, є верховенство права, законність тощо. Статтею 8 цього Кодексу передбачено, що кримінальне провадження здійснюється з додержанням принципу верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Також статтями 404, 433 КПК, які регулюють межі перегляду судами апеляційної та касаційної інстанцій, передбачено, що якщо розгляд апеляційної / касаційної скарги дає підстави для прийняття рішення на користь осіб, в інтересах яких апеляційні / касаційні скарги не надійшли, суд апеляційної / касаційної інстанції зобов'язаний прийняти таке рішення.

Таким чином, з огляду на зазначені положення, на суди покладено обов'язок, а не надано право, прийняти рішення на користь особи, щодо якої не подано апеляційну чи касаційну скарги.

Тому така окрема думка може мати місце і висвітлює бачення її автора щодо застосування принципу верховенства права, однак з урахуванням положень національного законодавства і практики Європейського Суду з прав людини, відповідно до якої людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями не може бути реалізована в межах здійснення кримінального провадження.

Доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Підгородинська А. В. запитала, яка доцільність в обмеженні права на касаційне оскарження судових рішень окремих категорій кримінальних проваджень? Чи не буде таке обмеження мати наслідком прийняття діаметрально протилежних судових рішень та відсутність єдності судової практики?

Скоковська Я. П. відповіла, що дійсно в дослідженні пропонується обмежити доступ до ВС кримінальних проваджень щодо вчинення кримінальних проступків та нетяжких злочинів.

При цьому наголошено, що з урахуванням повноважень суду касаційної інстанції під час розгляду кримінальних проваджень в касаційному порядку не має необхідності переглядати кримінальні провадження щодо вчинення кримінальних проступків та нетяжких злочинів, адже рішення суду першої інстанції набрали законної сили після апеляційного розгляду і швидше за все на час розгляду провадження судом касаційної інстанції судові рішення вже виконані або ж закінчилися строки притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності.

Слід також зазначити, що не доцільно розмежовувати ці провадження за критерієм закінчення строків давності притягнення особи до кримінальної відповідальності, адже на момент відкриття касаційного провадження строки давності можуть ще не закінчитися, а на день розгляду кримінальних проваджень зазначені строки вже сплинуть і рішення суду касаційної інстанції у випадку наявності підстав для скасування рішень судів попередніх інстанцій сприятиме уникненню від кримінальної відповідальності винної особи.

Доцільно зазначити, що одним із способів забезпечення єдності та сталості судової практики зазначених кримінальних проваджень могли б бути публікації узагальнень, здійснених ВС або ж наділення ВП ВС правом розгляду «зразкових справ» для забезпечення єдності та сталості судової практики, за аналогією з процедурою, передбаченою для адміністративного судочинства.

Доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Стоянов М. М. запитав, чи достатньо мотивовані ухвали ОП ККС чи ВП ВС про повернення кримінальних проваджень на розгляд відповідної колегії суддів, у випадку, якщо кримінальні провадження повертаються з підстав того, що наведені в ухвалі колегії суддів обставини не є подібними до тих, які мають місце в конкретному кримінальному провадженні?

Скоковська Я. П. відповіла, що дійсно ухвали ОП ККС чи ВП ВС не завжди містять достатньо мотивів, які свідчать про неподібність наведених в рішенні колегії суддів обставин кримінальних проваджень. Трапляються випадки, коли в таких рішеннях зазначено лише, що наведені в ухвалі колегії суддів обставини не є подібними.

Основною проблемою цього є відсутність чіткого визначення понять «подібні правовідносини» і «виключно правова проблема», що притаманна не лише КПК України, а й всім процесуальним кодексам, і відповідно це створює певні труднощі у трактуванні та застосуванні цих понять.

Про відсутність єдиного підходу до розуміння поняття «подібні правовідносини» свідчить і судова практика, зокрема рішення ОП ККС ВС: в ухвалі ОП ККС ВС від 13.04.2021 р. (справа № 635/1813/19) наведено наступне визначення правовідносинам – це вид суспільних відносин, що виникають на основі права і учасники яких є носіями суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, а склад правовідносин – це сукупність елементів, необхідних для їх виникнення та існування (суб'єкт, об'єкт, юридичний зміст та юридичний факт). В основі порівняння подібних правовідносин лежить юридичний факт їх виникнення – діяння особи, яке підлягає кримінально-правовій оцінці на предмет застосування кримінальної відповідальності. Елементами подібності, у тому числі, виступають суб'єкт та предмет (об'єкт) кримінально-правових відносин. В іншій ухвалі ОП ККС ВС вказує на те, що законодавцем сформульовано конкретні умови, наявність сукупності яких слугує підставою для передачі кримінального провадження на розгляд ОП, і ними є: 1) необхідність відступити від висновку, викладеного в раніше ухваленому рішенні ВС у складі колегії суддів з іншої судової палати або у складі іншої палати; 2) подібність правовідносин, за яких було неоднаково застосовано норми права (ухвала ОП ККС ВС від 10.06.2020 р. (справа № 686/23167/19).

Вважаємо, що подібними правовідносинами є ті правовідносини, які мають однаковий об'єкт злочину, суб'єкт, об'єктивну та суб'єктивну сторони. При цьому подібними / схожими можуть бути не всі елементи правопорушення, а лише окремі з них, у залежності від питання поставленого на розгляд певної палати. Звичайно абсолютно ідентичних ситуацій не буває, але на практиці досить часто трапляються випадки, коли фактичні обставини провадження є дуже подібними / схожими. Наприклад, можна навести дві змодельовані ситуації, у першому випадку – жінка 50 років незаконно заволоділа чужим майном, яке зберігалося в банківській скриньці на загальну суму 9000 грн, а в іншому випадку – чоловік років 20 незаконно заволодів чужим майном, яке зберігалося в камері схову магазину на загальну суму 8000 грн. Ці дві змодельовані ситуації не є ідентичними, тут різне місце вчинення правопорушення, різний вік обвинувачених осіб тощо, однак вони є подібними, оскільки особи, які вчинили правопорушення, за загальними положеннями КК, є загальними суб'єктами, предметом правопорушень є чуже майно тощо.

З огляду на це вважаємо, що ОП ККС ВС і ВП ВС мали б застосовувати поняття «подібні правовідносини» в більш широкому значенні, і відповідно у

випадку прийняття рішень про повернення кримінальних проваджень на розгляд відповідної колегії суддів з підстави не подібності правовідносин, наведених в ухвалі мали б належним чином обґрунтувати своє рішення, чітко зазначивши чому саме наведені правовідносини не є подібними.

Доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Гуртієва Л. М. поцікавилася, чи можна вважати окрему думку судовим рішенням? Попросила навести обґрунтування своєї позиції.

Скоковська Я. П. відповіла, що окрема думка не є судовим рішенням. Так, визначення окремої думки наведено в Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень, відповідно до якого окрема думка – це сформований суддею письмовий документ, який є формою визначення власної позиції судді в разі незгоди з прийнятим (наданим) рішенням (висновком) або викладенням обставин, що доповнюють мотивувальну частину рішення (висновку).

Про те, що окрема думка не є судовим рішенням свідчить безпосередньо і судова практика, зокрема, в постанові ККС ВС від 18.02.2019 року (справа № 592/1964/14-к) зазначено, що окрема думка судді не є судовим рішенням, в якому викладається правовий висновок, а тому не має прецедентного значення і, відповідно до ч. 3 ст. 375 КПК, є лише правом кожного судді із колегії суддів викласти письмово окрему думку, яка не оголошується в судовому засіданні, а приєднується до матеріалів провадження і є відкритою для ознайомлення.

Також слід наголосити, що незважаючи на те, що досить багато дискусій виникає з приводу моменту виготовлення окремої думки, до чи після виготовлення повного тексту судового рішення ми вважаємо, що оскільки окрема думка не оголошується в судовому засіданні і суддя, який її готує має мати повний текст судового рішення суду касаційної інстанції, то варто на законодавчому рівні встановити строк виготовлення окремої думки.

Доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Підгородинська А. В. запитала, чи доцільно класифікувати три види окремих думок? Чи не є частково розбіжна окрема думка і збіжна / співпадаюча окрема думка схожими за своїм змістом?

Скоковська Я. П. відповіла, що дійсно в своїй роботі пропонує виділити три види окремих думок: 1) абсолютно розбіжна окрема думка, коли суддя / судді взагалі не погоджується з прийнятим судовим рішенням і має протилежну позицію. У цьому випадку суддя, який виготовив окрему думку категорично не погоджується з прийнятим більшістю колегії суддів рішенням і вважає, що, наприклад у випадку скасування судового рішення / рішень і призначення нового розгляду у суді першої чи апеляційної інстанції, потрібно було судові рішення залишити без зміни.; 2) частково розбіжна окрема думка, коли суддя частково не погоджується з прийнятим судовим рішенням, наприклад, вважає, що оскаржуване судове рішення підлягає скасуванню, однак не з тих підстав, які зазначені в постанові суду касаційної інстанції. Для прикладу можна

змоделювати ситуацію, коли колегія суддів ухвалила постанову про скасування ухвали апеляційного суду і призначення нового розгляду у цьому суді з підстави неправильного застосування закону України про кримінальну відповідальність, а суддя, який виготовив окрему думку, вважав, що кримінальний закон застосовано правильно, однак рішення суду апеляційної інстанції підлягало скасуванню з підстави істотного порушення вимог кримінального процесуального закону.; 3) збіжна або співпадаюча окрема думка, коли суддя погоджується з прийнятим рішенням та з підставами для його прийняття, однак вважає, що постанову / ухвалу суду необхідно було викласти в інший спосіб або доповнити іншими положеннями.

При цьому останні два види окремих думок хоч і є схожими, однак за своїм змістом є відмінними. Так, у випадку написання суддею збіжної / співпадаючої окремої думки суддя погоджується з усіма мотивами прийнятого рішення і лише не погоджується з формою чи послідовністю його викладення, в той час як при написанні частково розбіжної окремої думки суддя частково не погоджується з підставами прийнятого рішення, хоча й погоджується з тим, що суд прийняв в цілому правильне рішення.

Після відповідей на запитання виступив **науковий керівник** – професор кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Київського університету інтелектуальної власності, професор кафедри кримінального процесу (за сумісництвом), д.ю.н., професор Ковальчук Сергій Олександрович.

Науковий керівник зазначив, що авторці вдалося виконати поставлені завдання та досягти поставленої мети, для чого було використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів і прийомів наукового пізнання, а саме: діалектичний, порівняльно-правовий метод, структурно-функціональний метод, формально-юридичний, соціолого-правовий методи, методи статистичного та теоретико-правового моделювання тощо.

Дисертація має наукову новизну, оскільки в ній наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання, поставленого перед дослідженням. Дисертація є одним з перших в науці кримінального процесуального права комплексним дослідженням касаційного розгляду кримінальних проваджень з урахуванням змін, внесених до КПК Законом України від 03.10.2017 р. № 2147-VIII.

Зокрема, дисертанткою запропоновано з метою вдосконалення нормативної моделі застосування норм щодо касаційного розгляду кримінальних проваджень необхідно внести зміни і доповнення до КПК, щодо учасників кримінального провадження (ч. 4 ст. 107); щодо судового розгляду (ч. 3 ст. 345, ст. 375-1); щодо касаційного розгляду (частини 1, 5, 6 ст. 430, ст. 430-1, частини 3, 5, 6 ст. 434-1, ст. 435).

Авторкою із урахуванням компаративного аналізу запропоновано запровадити додаткові фільтри для касаційного оскарження, а саме: 1) обмеження перегляду в касаційному порядку судових рішень, ухвалених у кримінальних провадженнях щодо кримінальних проступків та нетяжких

кримінальних правопорушень; 2) можливість оскарження судових рішень лише з підстав, з яких вони були предметом перегляду суду апеляційної інстанції.

На підставі узагальнення практики ЄСПЛ дисертанткою визначено систему стандартів справедливого правосуддя, яким повинен відповідати касаційний розгляд кримінальних проваджень, а саме: розгляд справи безстороннім судом, встановленим законом; право на публічний розгляд справи (гласність та відкритість судового розгляду); право особи на доступ до правосуддя в контексті права на оскарження судових рішень; рівність сторін; право на ефективний засіб захисту; дотримання розумних строків розгляду провадження тощо.

Авторкою доведено, що практика ККС ВС стосовно прийняття заперечень на касаційну скаргу незалежно від того, чи відповідають вони вимогам ст. 431 КПК і чи подані у строк, визначений суддею-доповідачем, нівелює положення закону про обов'язковість виконання дискреційних повноважень судді-доповідача на встановлення строку на подання заперечень, на підставі чого запропоновано нормативно передбачити заборону розгляду заперечень на касаційну скаргу, які не відповідають вимогам частин 2 – 4 ст. 431 КПК або надійшли після початку касаційного розгляду.

Дисертанткою виокремлено ознаки відкладення касаційного розгляду (наявність строкового характеру; можливість застосування як за ініціативою суду, так і за клопотанням учасників процесу; застосування як на прямо передбачених кримінальним процесуальним законодавством підставах, так і з інших підстав; відсутність правових підстав для продовження касаційного розгляду в цьому судовому засіданні) та з їх урахуванням здійснено відмежування відкладення касаційного розгляду від оголошення перерви в судовому засіданні.

У дисертації слушно запропоновано здійснювати класифікацію окремих думок на три види: 1) абсолютно розбіжна окрема думка, яка має місце у разі, якщо суддя взагалі не погоджується з прийнятим судовим рішенням і відстоює протилежну позицію; 2) частково розбіжна окрема думка, яка викладається в разі, якщо суддя частково не погоджується з прийнятим судовим рішенням, наприклад, вважає, що оскаржуване судове рішення підлягає скасуванню, однак не з тих підстав, які зазначені в ньому; 3) збіжна або співпадаюча окрема думка, яка викладається в разі, якщо суддя погоджується з прийнятим рішенням і підставами для його прийняття, однак вважає, що постанову / ухвалу суду необхідно було викласти в інший спосіб або доповнити іншими положеннями.

Наукове дослідження Скоковської Я. П. має, окрім теоретичної, і практичну спрямованість, адже викладений матеріал, наведені висновки, положення та пропозиції можуть бути використані в науково-дослідній діяльності – для подальшої розробки теоретичних і практичних проблем касаційного розгляду кримінальних проваджень; правотворчій діяльності – для удосконалення КПК у частині правового регулювання касаційного розгляду кримінальних проваджень; правозастосовній діяльності – суддями, прокурорами та адвокатами під час касаційного розгляду кримінальних

проваджень; навчальному процесі – під час підготовки навчальних програм і лекцій, проведення різних видів занять з навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Сучасні проблеми кримінального та кримінального процесуального права» та «Права людини у сфері кримінальної юстиції».

Основні результати дисертаційного дослідження Скоковської Я. П. пройшли належну апробацію шляхом публікації положень дисертацій у фахових виданнях та виступах, обговорень на науково-практичних конференціях.

Зміст дисертації свідчить, що дисертаційне дослідження Скоковської Я. П. виконано на високому науковому рівні, проаналізований значний обсяг теоретичного та нормативного матеріалу, робота містить ряд цікавих нових висновків та пропозицій. Дослідження ґрунтується на виваженій самостійній роботі над темою дисертації.

У процесі підготовки дисертації Скоковська Яна Петрівна плідно співпрацювала з науковим керівником протягом усього терміну навчання в аспірантурі, результатом чого є написання дисертаційного дослідження. Здобувачка виконала індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план у повному обсязі. Всі заплановані види робіт були виконані своєчасно.

Щодо загальної оцінки роботи Скоковської Яни Петрівни у процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану вона оцінюється на відмінно.

Викладене дозволяє зробити висновок про те, що дисертація Скоковської Яни Петрівни на тему: «Касаційний розгляд кримінальних проваджень» є самостійним науковим дослідженням, яке відповідає всім встановленим вимогам, може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії них наук за спеціальністю за спеціальністю 081 Право, галузі знань 08 Право у разовій спеціалізованій вченій раді, а її автор заслуговує, на основі захисту, присвоєння наукового ступеня доктора філософії.

У **обговоренні** дисертаційного дослідження брали участь:

Кандидат юридичних наук, доцент Підгородинська А. В. відзначила високий рівень дослідження, його ґрунтовність, високий рівень володіння здобувачем матеріалом. Зазначила, що, на її думку, пропозиція автора щодо доцільності роз'яснення сторонам кримінального провадження положень ст. 435 КПК України та надання ВС права на власний розсуд вирішувати питання про здійснення письмового касаційного розгляду є досить слушною. Відзначила, що робота Скоковської Яни Петрівни на тему: «Касаційний розгляд кримінальних проваджень», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» є завершеним та якісним дослідженням, що містить наукові положення та науково обґрунтовані результати у галузі науки кримінального процесу, та може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук Стоянов М. М. відзначив високий рівень дослідження, його ґрунтовність, високий рівень володіння здобувачем матеріалом. Порекомендував змінити назву підрозділу 1.2. та на тому, що у рішеннях ОП ККС ВС чи ВП ВС не завжди чітко описано в чому полягає неподібність наведених обставин. Зазначив, що робота Скоковської Яни Петрівни на тему: «Касаційний розгляд кримінальних проваджень», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Гуртієва Л.М. відзначила високий рівень дослідження, його ґрунтовність, високий рівень володіння здобувачем матеріалом. Звернула увагу на високий рівень роботи. Вказала на те, що робота Скоковської Яни Петрівни на тему: «Касаційний розгляд кримінальних проваджень», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» є завершеним та якісним дослідженням, що містить наукові положення та науково обґрунтовані результати у галузі науки кримінального процесу, та може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Смирнов М. І. відзначив високий рівень дослідження, його ґрунтовність, високий рівень володіння здобувачем матеріалом. Порекомендував більш аргументувати доцільність встановлення обмеження права на касаційне оскарження судових рішень у кримінальних провадженнях щодо кримінальних проступків та нетяжких злочинів. Зазначив, що дисертація Скоковської Яни Петрівни на тему: «Касаційний розгляд кримінальних проваджень», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Пожар В. Г. відзначив високий рівень дослідження, його ґрунтовність, високий рівень володіння здобувачем матеріалом. Вказав, що робота Скоковської Яни Петрівни на тему: «Касаційний розгляд кримінальних проваджень», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» є завершеним та якісним дослідженням, що містить наукові положення та науково обґрунтовані результати у галузі науки кримінального процесу, та може бути рекомендована до разового публічного захисту в спеціалізованій вченій раді.

Доктор юридичних наук, професор Торбас О. О. констатував доцільність та слушність пропозицій та рекомендацій, відзначених у дисертаційному дослідженні. Зазначив, що дисертація Скоковської Яни Петрівни на тему: «Касаційний розгляд кримінальних проваджень», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

На основі результатів обговорення присутніх на засіданні вирішили запропонувати наступний

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації Скоковської Яни Петрівни на тему: «Касаційний розгляд кримінальних проваджень», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування теми вибору дослідження. Однією із конституційних засад кримінального судочинства є забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення (п. 8 ч. 1 ст. 129 Конституції України). Вказана норма ґрунтується на міжнародних стандартах прав людини, з урахуванням яких кожен, чиї права та свободи, визнані в Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження (ст. 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р.). Кожен, кого суд визнав винним у вчиненні кримінального правопорушення, має право на перегляд судом вищої інстанції факту визнання його винним або винесеного йому вироку. Здійснення цього права, включаючи підстави, на яких воно може бути здійснене, регулюється законом (ч. 1 ст. 2 Протоколу № 7 від 22.11.1984 р. до Конвенції).

У Кримінальному процесуальному кодексі України забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення, на відміну від Конституції України, не віднесено до числа засад кримінального провадження, водночас, детально врегульовано підстави і порядок судового провадження з перегляду судових рішень, у тому числі касаційного. На підставі Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 р. № 2147-VIII правове регулювання порядку касаційного розгляду кримінальних проваджень зазнало істотних змін, які потребують наукового аналізу.

До дослідження проблематики касаційного розгляду кримінальних проваджень зверталися Ю. П. Аленін, Н. Р. Бобечко, Н. В. Глинська, І. В. Гловюк, А. М. Євмін, О. В. Капліна, Л. М. Лобойко, В. Т. Маляренко, В. І. Маринів, В. О. Попелюшко, М. І. Сірий, В. І. Теремецький, О. Г. Шило та інші українські та зарубіжні вчені.

Комплексним дослідженням зазначеної проблематики є дисертація Н. Р. Бобечка на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук на тему: «Апеляційне та касаційне провадження у кримінальному судочинстві України» (м. Львів, 2016 р.), присвячена формуванню системної концепції апеляційного та касаційного проваджень як основних форм судового контролю у кримінальному судочинстві України і виробленню пропозицій щодо

удосконалення кримінального процесуального законодавства України та практики його застосування у цьому напрямі.

Проте, переважна більшість наукових розробок проводилася вченими до внесення Законом України від 03.10.2017 р. № 2147-VIII змін до КПК. Поряд із цим, значна частина теоретичних і практичних аспектів проблематики касаційного розгляду кримінальних проваджень залишається недостатньо дослідженою. Зокрема, це стосується підстав і порядку передачі кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду, особливостей розгляду кримінальних проваджень ВП ВС, особливостей доказування під час касаційного розгляду, в тому числі оцінки доказів судом касаційної інстанції, підстав і порядку здійснення письмового касаційного провадження тощо.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження виконано в межах плану науково-дослідної роботи кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» «Динаміка кримінального процесуального законодавства України: досвід та перспективи» на 2016–2020 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» на 2016–2020 роки (державний реєстраційний номер 0116U001842), а також плану науково-дослідної роботи кафедри «Реформування кримінального процесуального, кримінально-виконавчого права та оперативно-розшукової діяльності в умовах євроінтеграції та протидії злочинності в епоху цифрового суспільства» у межах виконання теми науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Правове та соціальне життя України у людиноцентристському вимірі в цифрову еру» на 2021–2025 роки.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є побудова цілісної концепції касаційного розгляду кримінальних проваджень і розробка науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на вдосконалення КПК у частині врегулювання цього етапу кримінального провадження.

Для досягнення цієї мети у дисертації вирішувалися такі завдання:

– визначити поняття касаційного розгляду та встановити його місце у структурі стадії провадження в суді касаційної інстанції;

– дослідити зарубіжний досвід нормативного врегулювання касаційного розгляду кримінальних проваджень і визначити напрями його врахування у вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві;

– охарактеризувати касаційний розгляд кримінальних проваджень у контексті європейських стандартів справедливого правосуддя;

– визначити особливості підготовки касаційного розгляду кримінальних проваджень;

– дослідити порядок касаційного розгляду кримінальних проваджень;

– охарактеризувати підстави і порядок передачі кримінального провадження на розгляд палати, ОП, ВП ВС;

– розкрити механізм ухвалення судового рішення за результатами касаційного розгляду;

– визначити межі перегляду судом касаційної інстанції та висвітлити повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги;

– розкрити вимоги до структури і змісту судових рішень суду касаційної інстанції;

– розробити науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на вдосконалення КПК у частині врегулювання касаційного розгляду кримінальних проваджень.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають у процесі касаційного розгляду кримінальних проваджень.

Предметом дослідження є касаційний розгляд кримінальних проваджень.

Методи дослідження. Дисертація ґрунтується на комплексному застосуванні загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, систему яких обрано з урахуванням мети і завдань дослідження, його об'єкта та предмета. За допомогою діалектичного методу встановлено наявність невід'ємного зв'язку норм КПК, які регламентують касаційний розгляд кримінальних проваджень, і сформованих на їх основі доктринальних підходів із практикою правозастосування на цьому етапі кримінального провадження (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2). Порівняльно-правовий метод дозволив зіставити стан правового регулювання касаційного розгляду кримінальних проваджень у кримінальному процесуальному законодавстві України і деяких зарубіжних країн та встановити можливість урахування позитивного досвіду в процесі подальшого вдосконалення КПК (підрозділ 1.2). Застосування структурно-функціонального методу забезпечило виокремлення етапів касаційного розгляду кримінальних проваджень і визначення змісту кожного з них (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2). За допомогою формально-юридичного методу сформульовано визначення понять «касаційний розгляд», «межі перегляду судом касаційної інстанції» тощо, авторське визначення яких наводиться у дисертації (підрозділи 1.1, 2.2, 3.1). Метод статистичного аналізу використовувався під час дослідження судової практики як частини емпіричної бази дисертації (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2). Соціолого-правовий метод застосовувався в ході проведення анкетування практичних працівників та аналізу його результатів (підрозділ 2.1, 2.2, 2.3, 3.1). Із використанням методу теоретико-правового моделювання обґрунтовано пропозиції, спрямовані на вдосконалення КПК у частині правового регулювання касаційного розгляду кримінальних проваджень (підрозділ 1.1, 2.1, 2.2, 2.1, 2.4, 3.1, 3.2).

Нормативну основу дисертації становлять: Конституція України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, акти кримінального та кримінального процесуального законодавства України і деяких зарубіжних держав.

Теоретичну основу дослідження складають наукові праці українських і зарубіжних вчених у галузі загальнотеоретичної юриспруденції, філософії, логіки, кримінального та кримінального процесуального права.

Емпіричну базу дослідження становлять: рішення Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України, узагальнення судової практики і рішення ВС (у цілому в дослідженні використано близько 200 судових рішень), матеріали кримінальних проваджень, результати анкетування суддів ВС, прокурорів, адвокатів і науково-педагогічних працівників.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших в українській науці кримінального процесуального права комплексним дослідженням теоретичних і практичних аспектів проблематики касаційного розгляду кримінальних проваджень.

За результатами проведеного дослідження сформульовані такі найбільш важливі положення, що містять наукову новизну:

уперше:

із урахуванням компаративного аналізу запропоновано запровадити додаткові фільтри для касаційного оскарження, а саме: 1) обмеження перегляду в касаційному порядку судових рішень, ухвалених у кримінальних провадженнях щодо кримінальних проступків та нетяжких кримінальних правопорушень; 2) можливість оскарження судових рішень лише з підстав, з яких вони були предметом перегляду суду апеляційної інстанції;

на підставі узагальнення практики ЄСПЛ визначено систему стандартів справедливого правосуддя, яким повинен відповідати касаційний розгляд кримінальних проваджень, а саме: розгляд справи безстороннім судом, встановленим законом; право на публічний розгляд справи (гласність та відкритість судового розгляду); право особи на доступ до правосуддя в контексті права на оскарження судових рішень; рівність сторін; право на ефективний засіб захисту; дотримання розумних строків розгляду провадження тощо;

доведено, що практика ККС ВС стосовно прийняття заперечень на касаційну скаргу незалежно від того, чи відповідають вони вимогам ст. 431 КПК і чи подані у строк, визначений суддею-доповідачем, нівелює положення закону про обов'язковість виконання дискреційних повноважень судді-доповідача на встановлення строку на подання заперечень, на підставі чого запропоновано нормативно передбачити заборону розгляду заперечень на касаційну скаргу, які не відповідають вимогам частин 2 – 4 ст. 431 КПК або надійшли після початку касаційного розгляду;

виокремлено ознаки відкладення касаційного розгляду (наявність строкового характеру; можливість застосування як за ініціативою суду, так і за клопотанням учасників процесу; застосування як на прямо передбачених кримінальним процесуальним законодавством підставах, так і з інших підстав; відсутність правових підстав для продовження касаційного розгляду в цьому судовому засіданні) та з їх урахуванням здійснено відмежування відкладення касаційного розгляду від оголошення перерви в судовому засіданні;

запропоновано здійснювати класифікацію окремих думок на три види: 1) абсолютно розбіжна окрема думка, яка має місце у разі, якщо суддя взагалі не погоджується з прийнятим судовим рішенням і відстоює протилежну позицію; 2) частково розбіжна окрема думка, яка викладається в разі, якщо суддя частково не погоджується з прийнятим судовим рішенням, наприклад, вважає, що оскаржуване судове рішення підлягає скасуванню, однак не з тих підстав, які зазначені в ньому; 3) збіжна або співпадаюча окрема думка, яка викладається в разі, якщо суддя погоджується з прийнятим рішенням і підставами для його прийняття, однак вважає, що постанову / ухвалу суду необхідно було викласти в інший спосіб або доповнити іншими положеннями;

удосконалено:

визначення поняття «провадження в суді касаційної інстанції», під яким запропоновано розуміти необов'язкову стадію кримінального провадження, яка є наслідком реалізації окремими його учасниками права на касаційне оскарження та в якій судом касаційної інстанції перевіряється дотримання судами попередніх інстанцій вимог щодо законності, обґрунтованості та вмотивованості судових рішень, що набрали законної сили;

дефініцію поняття «касаційний розгляд», під яким розуміється низка послідовних дій, що не можуть бути відокремлені одна від одної та, відповідно, мають бути вчинені в їх логічній послідовності, єдності, оскільки пропущення однієї із них або зміна послідовності їх вчинення в подальшому може сприяти виникненню сумніву у законності й об'єктивності прийнятого судом касаційної інстанції рішення;

теоретичне розуміння підстав письмового касаційного розгляду, зокрема, запропоновано надати суду касаційної інстанції право за власною ініціативою вирішувати питання про проведення письмового касаційного розгляду в разі, коли участь сторін не є обов'язковою та суд не вбачає підстав для виклику тих або інших учасників провадження;

вимоги до змісту судових рішень суду касаційної інстанції за рахунок визначення кола випадків, за яких існує доцільність посилання в них на практику ЄСПЛ;

набуло подальшого розвитку:

структурування стадії провадження в суді касаційної інстанції за рахунок виокремлення в ній за критерієм змісту процесуальної діяльності суду двох етапів: касаційного оскарження та касаційного розгляду;

класифікація етапів касаційного розгляду шляхом виокремлення в ньому трьох частин: 1) підготовки касаційного розгляду; 2) безпосереднього касаційного розгляду; 3) ухвалення судового рішення;

теоретичні підходи до визначення особливостей використання наукових висновків НКР у судових рішеннях ККС ВС, зокрема обґрунтовано, що такі особливості зумовлені: 1) рекомендаційним характером цих висновків; 2) самостійним вирішенням судом (суддею, колегією суддів тощо) питання, чи звертатися з відповідним запитом до НКР; 3) відсутністю обов'язку суду посилатися на висновок НКР у судовому рішенні; 4) відсутністю обов'язку суду

спростувати позицію, викладену в науковому висновку, яка є відмінною від правового висновку ККС ВС.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані у межах дослідження висновки, теоретичні положення та науково обґрунтовані пропозиції можуть бути використані в:

науково-дослідній діяльності – для подальшої розробки теоретичних і практичних проблем касаційного розгляду кримінальних проваджень;

правотворчій діяльності – для удосконалення КПК у частині правового регулювання касаційного розгляду кримінальних проваджень;

правозастосовній діяльності – суддями, прокурорами та адвокатами під час касаційного розгляду кримінальних проваджень (акт ККС ВС від 02.09.2024 р. № 662/0/158-24);

навчальному процесі – під час підготовки навчальних програм і лекцій, проведення різних видів занять з навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Сучасні проблеми кримінального та кримінального процесуального права» та «Права людини у сфері кримінальної юстиції» (акт Івано-Франківського навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія» від 27.08.2024 р.).

Апробація результатів дисертації. Положення та висновки дисертаційного дослідження обговорювалися під час засідання кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія». Основні результати наукового дослідження були оприлюднені на: V Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності» (м. Хмельницький, 25 лютого 2022 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правове регулювання суспільних відносин в умовах розвитку цифрових технологій» (м. Чернівці, 28 березня 2022 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права)» (м. Одеса, 17 червня 2022 р.); Круглому столі «Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи» (м. Львів, 23 вересня 2022 р.); Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 10-й річниці набуття чинності Кримінального процесуального кодексу України «Доктринальні та правозастосовні проблеми кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності» (м. Одеса, 9 грудня 2022 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень» (м. Одеса, 19 травня 2023 р.).

Публікації. Основні положення та результати дисертації відображено в 11 наукових публікаціях, у тому числі у 5 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено Міністерством освіти і науки

України, та 6 тезах доповідей на наукових, науково-практичних конференціях та інших наукових заходах.

Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію матеріалів дисертації:

Список публікацій здобувача, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Скоковська Я. П. Підготовка касаційного розгляду у кримінальному провадженні: нормативно-правове регулювання та практика здійснення. *Південноукраїнський правничий часопис.* 2021. № 4. С. 65–71.

2. Скоковська Я. П. Загальний порядок касаційного розгляду: теоретико-правова характеристика. *Правовий часопис Донбасу.* 2022. № 4. С. 185–190.

3. Скоковська Я. П. Підстави для скасування або зміни судових рішень судом касаційної інстанції: теоретико-практичний аспект. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія».* 2023. Том XXXIII. С. 86–94.

4. Скоковська Я. П. Поняття касаційного розгляду та його місце у структурі стадії провадження у суді касаційної інстанції. *Прикарпатський юридичний вісник.* 2023. № 6. С. 171–175.

5. Скоковська Я. П. Зміст та структура постанови як судового рішення у кримінальному судочинстві. *Наше право.* 2024. № 1. С. 182–188.

Список публікацій здобувача, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації та додатково відображають її наукові результати

1. Скоковська Я. П. Ухвала про закінчення підготовки і призначення касаційного розгляду у кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності:* тези V всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 25 лютого 2022 р.). Хмельницький, 2022. С. 824–827.

2. Скоковська Я. П. Підстави повернення Об'єднаною палатою кримінальних проваджень на розгляд колегії суддів судової палати Касаційного кримінального суду. *Правове регулювання суспільних відносин в умовах розвитку цифрових технологій:* матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернівці, 28 березня 2022 р.). Чернівці, 2022. С. 341–345.

3. Скоковська Я. П. Підстави повернення Великою Палатою Верховного Суду кримінальних проваджень на розгляд колегії суддів (палати, Об'єднаної палати) Касаційного кримінального суду. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права):* у 2 т.: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 року). Одеса: Гельветика, 2022. Т. 2. С. 462–465.

4. Скоковська Я. П. Порядок отримання наукових висновків Науково-консультативної ради при Верховному Суді та їх роль у формуванні правових висновків Верховного Суду. *Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи:* матер. круглого столу (м. Львів, 23 вересня 2022 року). Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 228–231.

5. Скоковська Я. П. Письмове касаційне провадження: проблеми правозастосування. *Доктринальні та правозастосовні проблеми кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності:* матер. міжнар. наук.-практ. конф., присв. 10-й річниці набуття чинності Кримінального процесуального кодексу України (м. Одеса, 9 грудня 2022 р.). Одеса, 2022. С. 191–195.

6. Скоковська Я. П. Визначення меж касаційного розгляду з огляду на положення КПК України та судову практику. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття:* синергія наукових, освітніх та технологічних рішень: у 2 т.: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.). Одеса: Юридика, 2023. Т. 2. С. 361–365.

Характеристика особистості здобувача. Скоковська Яна Петрівна має вищу юридичну освіту. У 2010 році закінчила Київський національний університет імені Тараса Шевченка та отримала диплом магістра за спеціальністю «Правознавство». У 2021 році вступила до аспірантури Національного університету «Одеська юридична академія».

Особистий внесок здобувача. Викладені в дисертації положення, які виносяться на захист, розроблені автором особисто.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана сучасною науковою мовою, стиль викладання відповідає прийнятному у науковій літературі й забезпечує легкість та доступність сприйняття наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження.

Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 03.05.2024, № 507).

Загальний висновок. Враховуючи викладене вважаємо, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Скоковської Яни Петрівни на тему «Касаційний розгляд кримінальних проваджень», відповідає спеціальності 081 «Право», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами від 03.05.2024 р., № 507), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12

січня 2017 р. № 40 (зі змінами від 31.05.2019 р., № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 03.05.2024 р., № 507) та **рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».**

У результаті відкритого голосування учасники засідання фахового семінару в кількості 20 осіб подали голоси «за». Ніхто із учасників фахового семінару не проголосував «проти» рекомендації дисертаційної роботи Скоковської Яни Петрівни до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді. Науковий керівник Ковальчук С. О. участі в голосуванні не приймав.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Скоковської Яни Петрівни на тему: «Касаційний розгляд кримінальних проваджень», представленої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Скоковської Яни Петрівни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами від 03.05.2024 р., № 507), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами від 31.05.2019 р., № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 03.05.2024 р., № 507).

3. Рекомендувати дисертацію Скоковської Яни Петрівни на тему: «Касаційний розгляд кримінальних проваджень» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

4. Запропонувати Вченій раді склад наступний разової спеціалізованої вченої ради для проведення публічного захисту:

Голова: завідувач кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., професор Торбас Олександр Олександрович.

Офіційний опонент: професор кафедри кримінально-правових дисциплін факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького

державного університету внутрішніх справ, д.ю.н, професор Лоскутов Тимур Олександрович.

Офіційний опонент: завідувач кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, к.ю.н., професор Крушинський Сергій Антонович.

Рецензент: доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н., доцент Підгородинська Анастасія Вікторівна.

Рецензент: доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н., доцент Стоянов Микола Михайлович.

Результати голосування присутніх на засіданні докторів, кандидатів наук і докторів філософії за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 20; проти – немає; утримался – немає; науковий керівник участі у голосуванні не приймав.

Головуючий на засіданні,
завідувач кафедри кримінального процесу
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, професор **Олександр ТОРБАС**